

Mezinárodní humanitární právo ve filmu a literatuře

Zdeněk Chalánek

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Zdeněk Chalánek
Osobní číslo:	L22395
Studijní program:	B1032A020002 Ochrana obyvatelstva
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Mezinárodní humanitární právo ve filmu a literatuře

Zásady pro vypracování

- Objasněte genezi a vývoj mezinárodního humanitárního práva.
- Identifikujte vybraná filmová a literární díla obsahující problematiku mezinárodního humanitárního práva a proveďte rozbor filmových scén a částí děl, zachycujících tuto oblast a jejich řešení.
- Diskutujte dosažené výsledky.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. DITRICHOVÁ, Petra a JUKL, Marek. *Základní prameny mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2017. ISBN 978-80-7278-698-5.
2. JUKL, Marek. Mezinárodní humanitární právo. In: STRAUS, Jiří, BRUNA, Eduard (ed.). *Trestně právní a kriminalistické aspekty dokazování*. Praha: VŠFS, s. 102-108, 2019. ISBN 978-80-7408-191-0.
3. JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy, obyčej a zásady humanitárního práva: (stručný přehled)*. Praha: Český červený kříž, 2020. ISBN 978-80-87729-31-1.
4. MULINEN, Frédéric de. *Příručka práva ozbrojeného konfliktu pro ozbrojené síly*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha s Českým červeným křížem, 2017. ISBN 978-80-7278-692-3.
5. ŘEHÁK, David; MARTÍNEK, Bohumír a LEGIERSKÁ, Petra. *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb*. 2. rozšířené vydání. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2019. ISBN 978-80-7385-220-7.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jan Kyselák, Ph.D.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání bakalářské práce: **2. prosince 2024**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

prof. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne 2. května 2025

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá zobrazením mezinárodního humanitárního práva ve filmové a literární tvorbě a jeho vlivem na veřejné povědomí a diseminaci humanitárních principů. V teoretické části je představen historický vývoj MHP – od bitvy u Solferina, přes Lieberův kodex a Ženevské úmluvy, až po jeho současnou podobu a hlavní principy jako jsou ochrana civilního obyvatelstva, kulturních památek či omezení použití zbraní. Důraz je kladen také na otázku dodržování a porušování MHP a roli mezinárodních organizací (např. Mezinárodního výboru Červeného kříže) v jeho šíření.

Praktická část analyzuje vybraná filmová a literární díla z hlediska zobrazování MHP, přičemž se zaměřuje na jejich informační a etický rozměr. Pomocí případových studií (např. *13 hodin*, *Americký sniper*, *Slzy slunce*) je zhodnoceno, jakým způsobem tato díla formují veřejné mínění a přispívají (nebo naopak škodí) pochopení humanitárních zásad. Práce dále upozorňuje na rizika spojená s nepřesným zobrazením válečných konfliktů a navrhuje strategie, jak efektivně využívat film a literaturu jako nástroj pro šíření povědomí o MHP.

Klíčová slova: film, literatura, mezinárodní humanitární právo, prameny

ABSTRACT

This bachelor thesis examines the portrayal of international humanitarian law (IHL) in film and literature and its impact on public awareness and the dissemination of humanitarian principles. In the theoretical part, the historical development of IHL is presented - from the Battle of Solferino, through the Lieber Code and the Geneva Conventions, to its current form and its main principles such as the protection of civilians, cultural sites and the restriction of the use of arms. Emphasis is also placed on the issue of compliance with and violations of IHL and the role of international organizations (e.g. the International Committee of the Red Cross) in its dissemination.

The practical part analyses selected film and literary works in terms of their depiction of IHL, focusing on their informational and ethical dimensions. Using case studies (e.g. *13 Hours*, *American Sniper*, *Tears of the Sun*), it assesses how these works shape public opinion and contribute to (or, conversely, harm) the understanding of humanitarian principles. The

thesis also highlights the risks associated with inaccurate depictions of war conflicts and suggests strategies for effectively using film and literature as a tool for spreading awareness of IHL.

Keywords: international humanitarian law, sources, film, literature

Touto cestou bych chtěl poděkovat panu Ing. Janu Kyselákovi, Ph.D., za ochotné a nápomocné vedení mé závěrečné práce. Vždy mi poskytnul cenné rady a připomínky a odborně vedl moji bakalářskou práci.

Dále bych chtěl poděkovat mojí rodině, která mě po celou dobu bakalářského studia podporovala a zároveň také mým spolužákům, kteří semnou toto studium absolvovali, za jejich spolupráci během studia.

OBSAH

ÚVOD.....	13
I TEORETICKÁ ČÁST	15
1 GENEZE A VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA	16
1.1 GENEZE MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA.....	16
1.1.1 První Ženevská úmluva.....	17
1.1.2 Lieberův kodex.....	17
1.1.3 Bitva u Solferina	18
1.2 FORMOVÁNÍ MODERNÍHO MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA.....	18
1.3 VNÍMÁNÍ A APLIKACE MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA V RŮZNÝCH OBDOBÍCH	19
1.4 VÝZNAMNÉ DOKUMENTY MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA.....	20
1.4.1 Hlavní smlouvy mezinárodního humanitárního práva v časové linii.....	20
1.4.2 Ženevské úmluvy	22
1.4.3 Haagské úmluvy.....	24
1.4.4 Obyčejové mezinárodní humanitární právo	25
1.4.5 Zásady mezinárodního humanitárního práva	26
1.5 DISEMINACE MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA	28
1.5.1 Český červený kříž.....	29
1.5.2 Národní skupina pro implementaci humanitárního práva.....	30
2 PRINCIPY MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA V OZBROJENÉM KONFLIKTU A MIMO NĚJ.....	32
2.1 PRINCIPY OCHRANY A OMEZENÍ POUŽITÍ SÍLY	32
2.2 PRINCIPY OCHRANY OSOB A OBJEKTŮ	33
2.3 PRINCIPY ODPOVĚDNOSTI A DODRŽOVÁNÍ PRÁVA	33
2.4 PORUŠENÍ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA V OZBROJENÝCH KONFLIKTECH.....	34
3 DÍLČÍ ZÁVĚR	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 VYBRANÁ FILMOVÁ A LITERÁRNÍ DÍLA A PROBLEMATIKA MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA.....	38
4.1 OCHRANA CIVILNÍHO OBYVATELSTVA	38
4.1.1 Filmová tvorba	38
4.1.2 Literární tvorba.....	39
4.2 OCHRANA VÁLEČNÝCH ZAJATCŮ A RANĚNÝCH VOJÁKŮ	40
4.2.1 Filmová tvorba	40
4.2.2 Literární tvorba.....	41
4.3 OCHRANA KULTURNÍCH PAMÁTEK	42

4.3.1	Literární tvorba.....	44
5	VLIV ZOBRAZENÍ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA VE FILMOVÉ A LITERÁRNÍ TVORBĚ NA VEŘEJNÉ POVĚDOMÍ A JEHO DISEMINACI	46
5.1	VZDĚLÁVACÍ A INFORMAČNÍ ROLE FILMOVÉ A LITERÁRNÍ TVORBY	46
5.2	FORMOVÁNÍ VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ A ETICKÝCH POSTOJŮ	48
5.3	VÝZVY A RIZIKA PŘI ZOBRAZOVÁNÍ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA	49
5.4	STRATEGIE PRO EFEKTIVNÍ DISEMINACI A ZVÝŠENÍ POVĚDOMÍ O PROBLEMATICE MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA.....	51
	ZÁVĚR.....	55
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
	SEZNAM OBRÁZKŮ	61
	SEZNAM TABULEK.....	62
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	63

ÚVOD

Mezinárodní humanitární právo je právní rámec, který usiluje o zmírnění důsledků ozbrojených konfliktů. Chrání civilisty, raněné, zajatce a omezuje prostředky a způsoby vedení války. Jeho kořeny sahají do 19. století, kdy Henry Dunant, otřesený následky bitvy u Solferina (1859), inicioval vznik Mezinárodního výboru Červeného kříže a položil základy první Ženevské úmluvy (1864). Současně vznikl i Lieberův kodex – jeden z prvních systematických pokusů regulovat válečné chování.

Moderní podoba MHP se formovala postupně: od prvních úmluv po dodatkové protokoly z roku 1977, které reagují i na neklasické formy konfliktu. Důležité jsou nejen samotné právní normy, ale i jejich diseminace, tedy aktivní šíření znalostí o MHP mezi ozbrojenými silami i veřejností – což je úkol, který dlouhodobě naplňuje právě Červený kříž.

Klíčové principy MHP zahrnují ochranu těch, kdo se přímo neúčastní bojů, omezení použití síly, zákaz nelegálních zbraní, a v neposlední řadě i odpovědnost za porušování pravidel. MHP se vztahuje nejen na bojovou linii, ale i na širší humanitární kontext konfliktu.

Tato právní pravidla a morální zásady se neodrážejí jen v soudních síních či vojenských manuálech, ale i v kultuře – filmech a literatuře. Právě tato média mají schopnost přiblížit MHP široké veřejnosti, předat jeho smysl skrze příběhy, a často i upozornit na jeho porušování. Jak přesně film a literatura tuto roli naplňují, zkoumá praktická část této práce.

Zatímco teoretická část této práce mapuje vývoj, principy a diseminaci mezinárodního humanitárního práva, praktická část se zaměřuje na to, jak jsou tyto zásady a témata MHP reflektovány ve filmové a literární tvorbě, a jaký mohou mít vliv na vnímání práva veřejností.

První část praktické analýzy se věnuje vybraným filmovým a literárním dílům, v nichž se odráží problematika mezinárodního humanitárního práva – ať už přímo, například skrze zobrazení ozbrojených konfliktů, vojenských operací či osudů civilistů, nebo nepřímo prostřednictvím morálních dilemat, narušení právních norem nebo otázky odpovědnosti. Cílem této části je identifikovat, jaké konkrétní aspekty MHP jsou ve zvolených dílech přítomny, jak jsou interpretovány, a zda odpovídají skutečnému právnímu rámci.

Druhá část se zabývá vlivem těchto kulturních zobrazení na veřejné povědomí o MHP a jeho diseminaci. Vychází z předpokladu, že film a literatura jako masová média hrají významnou roli v utváření postojů společnosti k válce, etice a právu. Analýza se proto

soustředí na to, jaké obrazy MHP jsou v kulturních dílech nejčastěji zobrazovány, jak mohou ovlivnit etické postoje diváků a čtenářů a zda přispívají k šíření respektu k humanitárnímu právu, nebo naopak k jeho banalizaci.

V rámci praktické části, byla ke zkoumání filmových a literárních děl a jejich následnému rozboru použita případová analýza, která detailně rozebírá tato díla ve vztahu k MHP.

Výsledkem praktické části je kritická reflexe možností i limitů filmového a literárního zpracování válečné problematiky z hlediska MHP a návrhy, jak lze tato média využít jako nástroj efektivní diseminace a edukace.

Cílem práce je znázornit, že MHP lze šířit i jinak než prostřednictvím různých seminářů či přednášek, a to právě například díky filmům a literárním dílům. Práce má také za cíl ukázat plusy a minusy diseminace prostřednictvím těchto prostředků.

- Prohlašuji, že při tvorbě této práce jsem použil/a nástroj generativního modelu AI [ChatGPT; <https://chatgpt.com/>] za účelem [Zformulování části textu v praktické části práce]. Po použití tohoto nástroje jsem provedl/a kontrolu obsahu a přebírám za něj plnou zodpovědnost.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 GENEZE A VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA

Mezinárodní humanitární právo MHP je soubor pravidel, který reguluje vedení ozbrojených konfliktů s cílem zmírnit utrpení obětí války. Jeho cílem je chránit osoby, které se neúčastní bojů (nekomatanti) nebo už nejsou schopné bojovat (ranění a zajatci), a omezit prostředky a metody válčení. MHP má historické kořeny v 19. století, zejména v Ženevských a Haagských úmluvách, a jeho vývoj odráží snahu mezinárodního společenství o humanizaci konfliktů a prosazení respektu k základním hodnotám lidské důstojnosti.

MHP tvoří základní právní rámec pro ochranu civilního obyvatelstva během ozbrojených konfliktů. Zakotvuje zásady, jakým způsobem lze vést válku. (Řehák, Martínek a Legierská, 2019)

1.1 Geneze mezinárodního humanitárního práva

Již před vznikem MHP jako takového se ozbrojené konflikty řídily nepsanými pravidly a zákony. Tyto pravidla a zákony však byly založeny hlavně na zvyklostech. Později v průběhu času se začaly objevovat podrobné dvoustranné smlouvy mezi stranami konfliktu. Jednalo se o tzv. kartely. Tyto kartely bojující strany někdy po ukončení konfliktu ratifikovaly. Ze strany států byly vydávány zvláštní předpisy pro jejich vojska (např. Lieberův kodex). Lze uvést, že právo, které se tehdy aplikovalo v ozbrojených konfliktech bylo časově a prostorově omezené, neboť platilo jen pro jeden specifický konflikt a dále se tyto pravidla lišila v závislosti na období, místě, morálce a kultuře bojujících stran. V tomto období tedy nelze hovořit o komplexním humanitárním právu.

Jako zakladatele humanitárního práva, tak jak ho známe dnes můžeme považovat dva muže. První z nich byl obchodník Henry Dunant, který své myšlenky publikoval v knize Vzpomínka na Solferino z roku 1862. Druhým významným zakladatelem moderního humanitárního práva byl generál Guillaume-Henri Dufour. Ten aktivně podporoval Dunanta, neboť byl ovlivněný vlastními válečnými zkušenostmi. V roce 1864 byl předsedou Diplomatické konference v Ženevě. K tomu se Dunant vyjádřil následovně: „*Což si nemáme z celého srdce přát, aby vysocí generálové různých národů, když se příležitostně setkají (...), využili takového kongresu k vytvoření právně závazné mezinárodní dohody, která by po*

vyhlášení a podepsání mohla sloužit za základ pro vznik společností, jež by poskytovaly pomoc raněným v různých evropských zemích? “. (Jukl a Bílková, c2009)

1.1.1 První Ženevská úmluva

Z iniciativy zakládajících členů MVČK svolala švýcarská vláda roku 1864 Diplomatickou konferenci, které se zúčastnilo 16 států. Během této konference byla přijata Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných v poli. Jednalo se o první z řady Ženevských úmluv, které usilovali o ochranu osob přímo nebo již se neúčastnících bojových akcí.

Ženevská úmluva z roku 1864 vytyčila základy dnešního humanitárního práva. Vyznačovala se těmito znaky:

- Psaná pravidla univerzálního dosahu na ochranu obětí konfliktů;
- multilaterální povaha a otevřenost pro všechny státy;
- stanovení povinnosti poskytovat péči raněným a nemocným vojákům, bez jakéhokoliv rozlišování;
- požadavek respektování zdravotnického personálu, transportů, vybavení a jejich označení ochranným znakem, kterým je červený kříž v bílém poli.

(Jukl a Bílková, c2009)

1.1.2 Lieberův kodex

Už před vznikem dnešního humanitárního práva bylo zaznamenáno přes 500 dohod mezi stranami konfliktu. Jednalo se o kodexy vedení války, statutů a jiných textů, které byly určeny pro úpravu nepřátelských akcí. (Jukl a Bílková, c2009)

Mezi tyto kodexy patří všeobecný rozkaz č. 10, známý jako Lieberův kodex. Tento dokument, sestavený právníkem Francisem Lieberem, sloužil jako soubor pravidel upravujících vedení války pro armádu Severu během americké občanské války. Představoval první systematický pokus o kodifikaci nepsaných pravidel a zvyklostí válečných konfliktů. Ačkoli měl působnost pouze na území Spojených států a nešlo o mezinárodní smlouvu, významně ovlivnil budoucí vývoj mezinárodního humanitárního práva. (Martínek, 2018)

1.1.3 Bitva u Solferina

Bitva u Solferina, která proběhla 24. června 1859 v severní Itálii, byla klíčovým střetem druhé italské války za nezávislost. Na jedné straně stála rakouská armáda vedená císařem Františkem Josefem I., na straně druhé spojené síly Francie a Sardinského království pod velením Napoleona III. a krále Viktora Emanuela II. Šlo o jednu z největších bitev 19. století, do níž se zapojilo více než 200 000 vojáků.

Bitva byla charakteristická svou chaotičností a vysokými ztrátami. Francouzsko-sardinské vojsko nakonec dosáhlo vítězství, což znamenalo zásadní zlom ve válce proti Rakousku a přispělo ke sjednocení Itálie. Nicméně bitva stála život nebo zdraví přibližně 40 000 vojáků. Tisíce raněných zůstaly bez pomoci, což odhalilo obrovské nedostatky v organizaci lékařské péče během konfliktů.

Svědkiem této bitvy byl švýcarský obchodník Henri Dunant, který byl šokován utrpením raněných a chaosem na bojišti. Dunant spontánně organizoval pomoc místních obyvatel, aby zajišťovali péči o zraněné bez ohledu na jejich stranu konfliktu. Tato zkušenost ho přivedla k napsání knihy *Vzpomínka na Solferino* (1862), v níž navrhl vznik organizací poskytujících neutrální humanitární pomoc a vytvoření mezinárodních pravidel na ochranu obětí války. Tyto myšlenky vedly k založení Mezinárodního výboru Červeného kříže (1863) a položily základy moderního mezinárodního humanitárního práva.

Bitva měla i důležité politické důsledky. Porážka Rakouska oslabila jeho pozici v Evropě a urychlila proces italského sjednocení, přičemž Francie posílila svůj vliv. Avšak vysoké lidské ztráty ukázaly, jak ničivé mohou být moderní konflikty, a staly se impulzem pro změny ve vedení válek a péči o zraněné.

Bitva u Solferina tak není jen vojenskou událostí, ale i významným momentem, který inspiroval vznik humanitárních iniciativ měnících historii. (Šajtar, 2019)

1.2 Formování moderního mezinárodního humanitárního práva

S ohledem na historii humanitárního práva je současné mezinárodní humanitární právo rozvíjeno státy, které ho kodifikují nebo mají určitou praxi. Tyto procesy se však obvykle překrývají.

Pokud je tato praxe chápána jako závazná, může humanitární právo vyústit do obyčejového mezinárodního práva. V kombinaci s aktivitami nevládních organizací může být praxe států základem pro kodifikaci mezinárodního práva. Kodifikace se uskutečňuje přijímáním smluv, paktů, protokolů a dohod.

Mezinárodní výbor červeného kříže se jako iniciátor první smlouvy moderního humanitárního práva, což byla Ženevská úmluva z roku 1864, snaží zajistit, aby toto odvětví mezinárodního práva bylo stále aktuální. V zájmu tohoto cíle sleduje změny povahy ozbrojených konfliktů, organizuje konzultace k možnosti dosažení dohody o nových pravidlech a vypracovává návrhy textů následně předložených diplomatickým konferencím k přijetí. (Jukl a Bílková, c2009)

1.3 Vnímání a aplikace mezinárodního humanitárního práva v různých obdobích

Historie vnímání a aplikace mezinárodního humanitárního práva (MHP) prošla zásadními změnami v jednotlivých obdobích, což odráželo měnící se politické, kulturní a technologické podmínky. V dávných dobách se pravidla konfliktů řídila zvykovým právem a morálními kodexy, jako například v antickém Řecku a Římě. Tyto principy ale postrádaly univerzální charakter a právní závaznost. (Bugnion, 2004)

Moderní éra MHP začala v 19. století, kdy Henri Dunant inicioval první Ženevskou úmluvu z roku 1864. Tato dohoda zakládala ochranu raněných vojáků a zdravotnického personálu během konfliktů. Na přelomu 20. století byly přidány Haagské úmluvy, které zahrnovaly regulace vedení války a ochranu civilního obyvatelstva. Během 20. století, zejména v době obou světových válek, byly tyto zásady často porušovány. Tohle vedlo k rozšíření Ženevských úmluv v roce 1949 a přidání dodatkových protokolů v roce 1977, které lépe reagovaly na moderní způsoby válčení, včetně asymetrických konfliktů

Současná výzva spočívá v zajištění dodržování MHP ze strany států i nevládních ozbrojených skupin. Rostoucí důraz je kladen na odpovědnost za porušení těchto pravidel a na význam šíření znalostí o MHP. (Český červený kříž, 2023)

1.4 Významné dokumenty mezinárodního humanitárního práva

Základní prameny MHP tvoří pravidla a normy, které chrání osoby zasažené ozbrojenými konflikty a regulují způsoby vedení války. Mezi klíčové prameny patří Ženevské úmluvy a jejich dodatkové protokoly, které chrání zraněné, civilisty a válečné zajatce. Další významnou součástí jsou Haagské úmluvy, zaměřené na způsoby a prostředky boje. MHP zahrnuje také obyčejové právo, judikaturu mezinárodních soudů a zásady lidskosti. Tyto prameny společně tvoří základ pro ochranu lidskosti i v extrémních podmínkách válek.

1.4.1 Hlavní smlouvy mezinárodního humanitárního práva v časové linii

Tabulka 1 – Hlavní smlouvy MHP v časové linii

Rok	Smlouva
1864	Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných v poli
1868	Petrohradská deklarace (zákaz určitých projektilů)
1899	Haagské úmluvy o zákonech a obyčejích pozemní války a o úpravě zásad ŽÚ z roku 1864 pro námořní válku
1906	Revize a úprava ŽÚ z roku 1864
1907	Revize Haagských úmluv z roku 1899 a přijetí nových úmluv

1925	Ženevský protokol o zákazu užívání dusivých, otravných a podobných plynů a bakteriologických zbraních ve válce
1929	Dvě Ženevské úmluvy: Revize a úprava ŽÚ z roku 1906; Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci
1949	Čtyři Ženevské úmluvy (viz. kapitola 1.4.2)
1954	Haagská úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu
1972	Úmluva o zákazu vývoje, výroby a skladování bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a jejich likvidaci
1977	Dodatkové protokoly k ŽÚ (I. a II.)
1977	Úmluva o zákazu vojenského nebo jakéhokoli nepřátelského použití prostředků měnících životní prostředí
1980	Úmluva o zákazu nebo omezení používání určitých druhů konvenčních zbraní, které mohou způsobit nadměrné utrpení, nebo mít nerozlišující účinky, doplněná protokoly o: zákazu používání výbušných zbraní s nedetekovanými střepinami; zákazu nebo omezení používání min a podobných prostředků; zákazu nebo omezení používání zápalných zbraní; zákazu oslepujících laserových zbraní; výbušných zbytků války

1993	Úmluva o zákazu vývoje, výroby, skladování a užívání chemických zbraní a o jejich likvidaci
1997	Úmluva o zákazu používání, skladování, výroby a přesunu protipěchotních min a jejich likvidaci
1998	Římský statut Mezinárodního trestního soudu
2000	Opční protokol k úmluvě o právech dítěte
2005	Dodatkový protokol k ŽÚ o dalším mezinárodním rozpoznávacím znaku (III.)

Zdroj: Bílková a Jukl, c2009

1.4.2 Ženevské úmluvy

V této kapitole jsou vypsány všechny Ženevské úmluvy z roku 1949 včetně jejich příloh a dále pak Dodatkové protokoly.

- **Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli ze dne 12. srpna 1949 (tzv. 1. Ženevská úmluva)**
 - Příloha I: Návrh dohody o nemocničních oblastech a místech
 - Příloha II: Průkaz totožnosti

- **Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři ze dne 12. srpna 1949 (tzv. II. Ženevská úmluva)**
 - Příloha I: Průkaz totožnosti

- **Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci ze dne 12. srpna 1949 (tzv. III. Ženevská úmluva)**
 - Příloha I: Vzor dohody o přímé repatriaci raněných a nemocných válečných zajatců a jejich nemocničním ošetření v neutrálním státě
 - Příloha II: Řád pro smíšené lékařské komise
 - Příloha III: Řád pro hromadnou pomoc válečným zajatcům
 - Příloha IV:
 - A. Průkaz totožnosti
 - B. Lístek o zajetí
 - C. Dopisnice a dopis
 - D. Úmrtní oznámení
 - E. Repatriační osvědčení
 - Příloha V: Vzor řádu pro platy odeslané válečnými zajatci do jejich vlasti

- **Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války ze dne 12. srpna 1949 (tzv. IV. Ženevská úmluva)**
 - Příloha I: Návrh dohody o nemocničních a bezpečnostních oblastech a místech
 - Příloha II: Návrh řádu pro hromadnou pomoc civilním internovaným osobám
 - Příloha III:
 - Internální lístek
 - Dopis
 - Dopisnice

- **Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I)**

- Příloha I:

Pravidla týkající se zjišťování totožnosti

Tabulka 1. Vzor průkazu totožnosti pro dočasný civilní zdravotnický a duchovní personál

Tabulka 2. Červené rozeznávací znaky na bílém podkladu

Tabulka 3. Vzor průkazu totožnosti pro personál civilní obrany

Tabulka 4. Modrý trojúhelník na oranžovém pozadí

Tabulka 5. Mezinárodní zvláštní znak pro stavby a zařízení obsahující nebezpečné síly

- Příloha II: Průkaz totožnosti novináře, který plní nebezpečné profesionální úkoly

- **Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II)**

- **Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o přijetí dalšího rozeznávacího znaku (Protokol III)**

- Příloha: Znak třetího protokolu

(Ditrichová a Jukl, 2017)

1.4.3 Haagské úmluvy

Haagské úmluvy z let 1899 a 1907 představují důležitý milník ve vývoji mezinárodního humanitárního práva, protože poprvé komplexně kodifikovaly pravidla války a definovaly práva a povinnosti válčících stran. První Haagská konference, svolaná carem Mikulášem II. v roce 1899, měla za cíl snížit utrpení způsobené válkami a posílit mezinárodní spolupráci.

Výsledkem bylo několik klíčových dokumentů, například Úmluva o mírovém řešení mezinárodních sporů, která ustanovila stálý arbitrážní soud, a pravidla omezující použití některých zbraní, jako jsou plynové granáty a střely dum-dum. Tyto dohody se zaměřovaly i na ochranu válečných zajatců a zajištění humanitárního zacházení s nimi.

Druhá Haagská konference v roce 1907 rozšířila a doplnila pravidla definovaná v roce 1899. Zaměřila se například na práva neutrálních států a ochranu kulturního dědictví během konfliktů. Mezi nejvýznamnější ustanovení patřil zákaz ničení historických památek, uměleckých děl nebo vědeckých zařízení a jejich považování za chráněné majetky. Tato ustanovení se stala základem pro další rozvoj humanitárního práva, přestože jejich dodržování bylo během válek často porušováno.

Haagské úmluvy přinesly průlom v právní regulaci vedení války a byly později doplněny o Ženevské konvence. Mnoho jejich ustanovení je dnes považováno za mezinárodní obyčejové právo, což znamená, že jsou závazná i pro státy, které je formálně neratifikovaly. (National WWI Museum and Memorial, 2023)

1.4.4 Obyčejové mezinárodní humanitární právo

Obyčejové mezinárodní humanitární právo (customary international humanitarian law, CIHL) představuje soubor pravidel, která jsou považována za právně závazná na základě obecné praxe států a jejich přesvědčení o právní povaze této praxe (*opinio juris*). CIHL se aplikuje na všechny státy i strany ozbrojených konfliktů, včetně těch, které nejsou smluvními stranami příslušných úmluv, například Ženevských konvencí. To z něj činí klíčový nástroj pro zajištění minimálních humanitárních standardů i v situacích, kde smluvní právo není přímo použitelné.

Mezinárodní výbor Červeného kříže (ICRC) v roce 2005 zveřejnil studii, která identifikovala 161 pravidel CIHL. Tato pravidla zahrnují oblasti jako ochranu civilistů, zákaz použití určitých zbraní, péči o raněné a nemocné, ochranu válečných zajatců a zachování kulturního dědictví. Díky své univerzálnosti a závaznosti poskytuje CIHL důležité normativní základy v případech ozbrojených konfliktů na celém světě. (ICRC, 2024)

1.4.5 Zásady mezinárodního humanitárního práva

Stejně jako u jiných odvětví mezinárodního práva, tak i u humanitárního práva je podstatou soubor jeho obecných pravidel, tzv. zásad. Zásady mezinárodního humanitárního práva představují obsahové principy, které propojují jednotlivé normy tohoto právního odvětví. Usnadňují pochopení komplexního systému MHP a poskytují rámec pro jeho výklad i praktickou aplikaci. Tyto zásady slouží jako orientační bod při interpretaci jednotlivých ustanovení a zajišťují jejich konzistentní používání v různých situacích ozbrojených konfliktů. Zásady platí ve všech (mezinárodních i nemezinárodních ozbrojených konfliktech) a pro všechny jejich strany. V každém ozbrojeném konfliktu jsou dva odlišné zájmy. Prvním je snaha násilnými prostředky přemoci protivníka, a tím druhým jsou humánní ohledy. Tomu odpovídá zásada válečné účelnosti a humanity. (Jukl, 2019)

1. Zásada humanity a zásada válečné účelnosti

Zásada humanity – Pojednává o tom, že válečné násilí není neomezené, tudíž nesmí zasahovat ty, kteří se konfliktu přímo neúčastní, byli z něj vyřazeni a nesmí působit nadměrné útrapy.

Zásada válečné účelnosti – Pojednává o tom, že k tomu, aby byl zlomen odpor protivníka lze používat všechny tomu účelné prostředky. Zejména také použitím ozbrojené síly.

2. Zásada rovnosti stran konfliktu

Podle této zásady jsou si strany konfliktu za všech okolností rovny v právech a povinnostech. Vyplývá přímo z účelu MHP, kterým jsou humanitární ohledy vůči účastníkům ozbrojeného konfliktu. Při aplikaci MHP se nesmí v rámci této zásady zohledňovat povaha a původ ozbrojeného konfliktu. Dále pak ani právní postavení zainteresovaných stran konfliktu.

3. Zásada rozlišování

Během ozbrojeného konfliktu je každá strana povinna rozlišovat mezi osobami a objekty civilními na jedné straně a příslušníky ozbrojených sil a objekty

vojenskými na druhé straně. Útok je přípustný jen proti příslušníkům ozbrojených sil s výjimkou zdravotnického a duchovního personálu a proti vojenským objektům. Útok není přípustný proti osobám, které byly vyřazeny z boje v důsledku nemoci, zranění či zajetí. Osoby chráněné před útokem ztrácí na tuto ochranu nárok v případě účasti na nepřátelství.

Tato zásada stanoví, co je legitimním cílem útoku. Zároveň dbá na to, aby bojující strany věnovaly maximální pozornost preventivním opatřením při útoku. To znamená vymezit cíl, ale také aby útok sám o sobě rozlišoval (např. zákaz kobercového bombardování).

4. Zásada vojenské nezbytnosti

Zjednodušeně řečeno, co není zakázáno, je dovoleno. Tato zásada totiž vymezuje, že násilí použité při ozbrojeném konfliktu musí být omezeno na takové, které MHP vyloženě nezakazuje a je nezbytné k dosažení vojenského účelu.

Omezuje druh a stupeň použití síly. Útok musí představovat nejmenší možné násilí nezbytné k dosažení daného vojenského účelu. Násilí, které přesahuje tuto nezbytnou úroveň představuje zakázané jednání.

Zásada vojenské nezbytnosti však nepředstavuje legalizaci jednání, jež je MHP zakázáno, ale bylo vojensky nezbytné k poškození protivníka.

5. Zásada přiměřenosti

I když je útok namířen tak, jak představuje zásada rozlišování, může způsobit nezamýšlené ohrožení chráněných osob a objektů. Nejsou tedy přípustné útoky, při kterých se dá očekávat, že mohou zasáhnout chráněné osoby a objekty. Pokud by možné ztráty na chráněných osobách a objektech převyšovaly konkrétní a přímou vojenskou výhodu, je takový útok zakázán.

Tato zásada se uplatňuje současně s ostatními zásadami, tedy zásadou vojenské nezbytnosti a zásadou rozlišování.

6. Zásada omezenosti volby prostředků a způsobu vedení boje

Prostředky a způsoby, kterými je veden boj, nejsou neomezené. Nesmí působit nadměrná zranění nebo zbytečné útrapy a nesmí být proradné.

Tato zásada tedy omezuje výběr způsobů a prostředků s ohledem na možné utrpení protivníka. Zakazuje i proradné klamání. Tato zásada velmi úzce souvisí se zásadou vojenské nezbytnosti. I v případě, že je podle zásad MHP útok na dané osoby přípustný, neznamená to, že je zcela lhostejné jaké útrapy či zranění způsobí. Toto pravidlo je jedním z nejstarších pravidel práva válečného. Zakazuje celou řadu zbraní (např. výbušné střely, chemické zbraně, atd.). I přesto, že použitá zbraň není zakázána, poškození protivníka nesmí být ve výrazném nepoměru k výhodě získané jeho vyřazením z boje.

Zákaz se týká i nedovoleného klamání. Není přípustné například předstírat zranění, status zdravotníka, zneužívat rozlišovacích znaků, apod. k tomu, aby u nepřítele vznikla mylná domněnka o ochraně těchto osob či objektů. Avšak klamání, při kterém není zneužito institutu mezinárodního práva, se pokládá se válečnou lest a je povoleno.

7. Zásada nestrannosti

V rámci aplikace MHP je při zacházení s civilisty a osobami vyřazenými z boje zakázáno jejich nepříznivé rozlišování na základě příslušnosti ke straně konfliktu, rase, barvě pleti, pohlaví, jazyku, náboženství, vyznání, politickému přesvědčení, národnosti, státní příslušnosti, sociálnímu původu, majetku, rodu nebo jiném podobném znaku. Zakázáno je však pouze nepříznivé rozlišování, ale lze například upřednostnit skupiny, u nichž je potřeba vyšší.

Tato zásada se objevuje již v první smlouvě soudobého MHP, kterou je Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných v polních armádách z r. 1864.

(Jukl, 2020)

1.5 Diseminace mezinárodního humanitárního práva

Diseminace MHP zahrnuje proces šíření znalostí o pravidlech MHP mezi ozbrojené síly i civilní obyvatelstvo s cílem zajistit respektování těchto pravidel v době konfliktu.

Povinnost státních aktérů šířit MHP je zakotvena v klíčových právních dokumentech, jako jsou Ženevské úmluvy a jejich Dodatkové protokoly. Tyto dokumenty požadují, aby státy začleňovaly studium MHP do vojenského výcviku a vytvářely programy pro vzdělávání civilní populace. Zvláštní důraz je kladen na překlady těchto dokumentů do národních jazyků a na zahrnutí principů MHP do vojenských a civilních směrnic.

Praktická realizace diseminace zahrnuje školení vojenských právníků, kteří poskytují velitelům poradenství ohledně aplikace MHP, a začlenění výuky MHP do pravidelných vojenských cvičení a příruček. Na civilní úrovni zahrnují opatření například pořádání veřejných kampaní, spolupráci s akademickými institucemi a šíření informací prostřednictvím médií. Cílem je zajistit, že pravidla MHP budou respektována bez ohledu na povahu konfliktu, ať už jde o mezinárodní, nebo vnitřní ozbrojené střety. (International Committee of the Red Cross, 2003)

1.5.1 Český červený kříž

Český červený kříž (ČČK), se sídlem v Praze je humanitární organizací působící na celém území České republiky. Jedná se o subjekt, jehož existence je zakotvena zákonem. Na mezinárodní úrovni je uznávanou národní společností Červeného kříže, zatímco v rámci českého právního řádu funguje jako spolek.

ČČK je součástí Mezinárodního Červeného kříže a řídí se Základními principy Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Uznání této organizace Mezinárodním výborem Červeného kříže proběhlo 25. srpna 1993, a krátce nato, 25. října 1993, se stala členem Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

Organizace se zaměřuje na humanitární, sociální, zdravotní a vzdělávací aktivity. Činnosti ČČK jsou chápány jako obecně prospěšné a směřují k naplňování humanitárního poslání a plnění stanovených úkolů.

ČČK má podle příslušného zákona za úkol plnit různé činnosti zaměřené na ochranu obyvatelstva, zdravotnické služby a šíření humanitárních principů. Mezi hlavní aktivity patří podpora civilní obrany, zajištění pomoci při katastrofách a mimořádných událostech, poskytování zdravotnických, záchranných, sociálních a dalších humanitárních služeb. Český červený kříž také funguje jako uznaná pomocná organizace

vojenské zdravotnické služby a šíří znalost Ženevských úmluv. Další jeho oblastí působnosti je zdravotní osvěta a spolupráce s poskytovateli zdravotní péče.

Organizace navazuje na tradice svých předchůdců: Vlastenecký pomocný spolek Červeného kříže pro Království české, který byl založen 5. září 1868 jako 13. národní společnost Červeného kříže na světě, a Československý červený kříž, vzniklý 6. února 1919. (Český červený kříž, c2024)

1.5.2 Národní skupina pro implementaci humanitárního práva

Národní skupina pro implementaci mezinárodního humanitárního práva je odborný poradní orgán, který vznikl 10. října 2011 na základě vládního usnesení č. 1290 z roku 2007. Jejím posláním je podporovat prosazování a uplatňování zásad MHP v České republice. Skupina byla zřízena společným úsilím Ministerstva zahraničních věcí ČR, Ministerstva obrany ČR a Českého červeného kříže, které jsou jejími zakládajícími členy.

Mezi hlavní úkoly skupiny patří vzdělávání a zvyšování povědomí o MHP mezi odbornou i širokou veřejností. Skupina se věnuje zejména šíření informací o Ženevských úmluvách, které tvoří základní rámec MHP, a zajišťuje odborné konzultace a podporu při implementaci humanitárního práva do národní legislativy. Další důležitou činností je spolupráce s domácími i mezinárodními institucemi, které se podílejí na rozvoji humanitárního práva, a přispívání k jeho aktualizaci v souladu s potřebami současných ozbrojených konfliktů.

Národní skupina se rovněž zaměřuje na zpracování analýz a doporučení v oblasti legislativních opatření, která posilují ochranu obětí válečných konfliktů, civilistů, zdravotnických zařízení či kulturních památek. Skupina navazuje na humanitární tradice Českého červeného kříže a jeho předchůdců, kteří dlouhodobě působí v oblasti ochrany základních lidských práv během ozbrojených konfliktů. (Český červený kříž, c2024)

Členy národní skupiny pro implementaci MHP jsou:

- Ministerstvo zahraničních věcí (zakládající člen);
- Ministerstvo obrany (zakládající člen);
- Český červený kříž;

- Ministerstvo vnitra;
- Ministerstvo spravedlnosti;
- Ministerstvo zdravotnictví;
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy;
- Ministerstvo kultury;
- Ústav mezinárodních vztahů.

Aktuální Národní skupina pro implementaci mezinárodního humanitárního práva institucionalizuje téměř deset let existující pracovní skupinu fungující při mezinárodněprávním odboru Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Na činnosti této pracovní skupiny se kromě zakládajících členů Národní skupiny podílely také další resorty, například spravedlnosti, vnitra, školství, zdravotnictví a kultury, a současná Národní skupina navazuje na její aktivity. (Český červený kříž, c2024)

2 PRINCIPY MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA V OZBROJENÉM KONFLIKTU A MIMO NĚJ

Základní principy mezinárodního humanitárního práva slouží k ochraně lidské důstojnosti a zmírnění utrpení během ozbrojených konfliktů i mimo ně. Mezi hlavní zásady patří humanita, která chrání osoby nezúčastněné na bojích, například civilisty a raněné. Princip rozlišování ukládá povinnost odlišovat vojenské cíle od civilních objektů, čímž se předchází neodůvodněným útokům na civilní infrastrukturu. Proporcionalita pak omezuje použití síly, aby civilní škody nebyly nepřiměřené vůči očekávanému vojenskému přínosu.

Tyto zásady jsou navrženy tak, aby chránily lidský život nejen během konfliktů, ale i v době míru, například při přípravě na potenciální válečné situace. Jejich uplatňování však čelí problémům, jako jsou nové formy konfliktů, terorismus a technologické inovace, které přinášejí komplexní právní a etické výzvy.

2.1 Principy ochrany a omezení použití síly

Principy ochrany a omezení použití síly jsou klíčovými pravidly mezinárodního humanitárního práva (MHP), která určují, jakým způsobem lze používat sílu v ozbrojených konfliktech, přičemž se zachovává lidská důstojnost a minimalizuje utrpení. Tyto principy zahrnují:

1. Ochranu osob nezúčastněných na konfliktu – chrání civilisty, raněné, nemocné a zajatce před útoky a špatným zacházením. Dále zahrnují ochranu civilních objektů, jako jsou nemocnice, školy nebo vodárenské zařízení, které jsou nezbytné pro přežití.
2. Omezení použití síly – toto omezení vychází ze tří klíčových pravidel:
 - Humanita: Zákaz použití metod, které by způsobily zbytečné utrpení.
 - Proporcionalita: Omezení škod na civilistech a civilní infrastruktuře, které musí být přiměřené vojenské výhodě.
 - Vojenská nezbytnost: Sílu lze použít pouze v případě, že je nezbytná k dosažení legitimního vojenského cíle a to v mezích přiměřených situací.

Tyto principy jsou zakotveny ve významných mezinárodních právních dokumentech, jako jsou Ženevské úmluvy a Haagské úmluvy, a jsou uznávány jako obyčejové právo. (International Committee of the Red Cross, c2024)

2.2 Principy ochrany osob a objektů

Mezinárodní humanitární právo, především prostřednictvím Ženevských úmluv a jejich Dodatkových protokolů, stanovuje základní principy pro ochranu lidí a objektů v průběhu ozbrojeného konfliktu. Tyto principy mají za cíl zmírnit následky války pro civilní obyvatelstvo a chránit základní lidská práva, i když se konflikt odehrává mezi státy nebo skupinami.

Ochrana osob

Mezi klíčové principy ochrany osob patří princip odlišování a princip proporcionality. Podle principu odlišování mají účastníci konfliktu povinnost rozlišovat mezi civilisty a bojovníky, přičemž civilisté nesmí být cílem vojenských útoků. Všechny strany konfliktu musí zajistit ochranu těchto osob a zabránit jejich zbytečnému utrpení. Kromě toho je v MHP vyžadováno, aby zranění a nemocní byli co nejrychleji ošetřeni bez ohledu na jejich příslušnost k bojujícím stranám.

Ochrana objektů

V souvislosti s ochranou objektů je zásadní **princip vojenské nezbytnosti**, který zakazuje útoky na objekty, které nejsou přímo vojenskými cíli. To zahrnuje ochranu civilních objektů, jako jsou školy, nemocnice, kulturní památky a další infrastruktura, která je klíčová pro přežití civilního obyvatelstva. Tento princip znamená, že k útokům na civilní objekty může dojít pouze tehdy, pokud je to nezbytné pro dosažení vojenského cíle a neexistují jiné, méně destruktivní způsoby.

Dalším důležitým pravidlem je **zásada proporcionality**, která omezuje použití síly. Útoky nesmí být nepřiměřené vojenskému přínosu, což znamená, že vojenské akce by neměly způsobit nadměrné škody civilistům nebo jejich majetku. (International Committee of the Red Cross, 2024)

2.3 Principy odpovědnosti a dodržování práva

Principy odpovědnosti a dodržování práva jsou klíčové pro zajištění účinné implementace MHP. Tyto principy určují, jakým způsobem musí být odpovědné osoby postihovány za porušování pravidel války a jaké mechanismy jsou zavedeny k vymáhání a prosazování práva během ozbrojených konfliktů.

V rámci MHP je stanoveno, že jednotlivci, kteří poruší pravidla války, mohou být odpovědní za své činy. To znamená, že jak stát, tak i jednotlivci mohou být stíháni za válečné zločiny, což zahrnuje nezákonné zabíjení civilistů, mučení, ničení kulturního dědictví, nebo používání zakázaných zbraní. Mezinárodní trestní tribunály, jako je Mezinárodní trestní soud, hrají klíčovou roli v trestání těchto zločinů

Dodržování MHP závisí na ochotě států implementovat a vykonávat tato pravidla na národní úrovni. Státy jsou povinny vyšetřovat a stíhat válečné zločiny, které jsou spáchány na jejich území nebo jejich občany. Kromě toho existují mezinárodní mechanismy, jako jsou Mezinárodní trestní tribunály pro bývalou Jugoslávii a Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu, které mají pravomoc stíhat osoby obviněné z válečných zločinů. Tyto tribunály mají zásadní význam pro zajištění odpovědnosti jednotlivců i států a pro udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. (International Criminal Court, c2024)

Dalším důležitým aspektem je spolupráce mezi státy a mezinárodními organizacemi, jako je Červený kříž. Pravidelná výměna informací a školení o pravidlech mezinárodního humanitárního práva jsou nezbytné pro účinnou implementaci pravidel, jak na území zasaženém konfliktem, tak i v období po konfliktu. Tento proces pomáhá v prevenci porušování mezinárodního humanitárního práva a podporuje globální odpovědnost za zajištění jeho dodržování. (International Committee of the Red Cross, c2024)

Každý stát je povinen respektovat a dodržovat právo ozbrojeného konfliktu za jakýchkoliv okolností. Povinností velitele v ozbrojených silách je zajistit v rozsahu své působnosti postup dle práva ozbrojeného konfliktu. (Mulinen, 2017)

2.4 Porušení mezinárodního humanitárního práva v ozbrojených konfliktech

Porušení MHP v ozbrojených konfliktech zahrnuje jednání, která jsou v rozporu s pravidly, jež mají chránit civilisty, válečné zajatce, zraněné a nemocné osoby a zajišťovat humanitární pomoc. Porušení těchto pravidel může mít různé formy, od úmyslných útoků na civilní cíle až po mučení a nelidské zacházení s válečnými zajatci. Mezi další příklady patří používání zakázaných zbraní, jako jsou chemické nebo biologické zbraně, nebo ničení civilních a kulturních objektů, které nemají vojenskou hodnotu (International Committee of the Red Cross, c2024).

V praxi dochází k porušení pravidem MHP různými způsoby, ty nejzávažnější jsou:

1. *Útoky na civilisty a civilní objekty*

Útoky na civilní obyvatelstvo, například bombardování měst nebo útoky na nemocnice a školy, jsou jednoznačně zakázány. MHP vyžaduje, aby účastníci konfliktu rozlišovali mezi vojenskými a civilními cíli.

2. *Ponižující a kruté zacházení s válečnými zajatci*

Porušování MHP zahrnuje také mučení, zneužívání nebo nehumánní zacházení se zajatými bojovníky a civilisty. Takové praktiky jsou zakázány nejen mezinárodním právem, ale jsou považovány za válečné zločiny. (International Committee of the Red Cross, c2024)

3. *Použití zakázaných zbraní*

Válečné zločiny zahrnují i použití zbraní, které jsou podle mezinárodního práva zakázané, například chemické nebo biologické zbraně, jež mohou způsobit masivní a dlouhodobé škody. (International Criminal Court, c2024)

Důsledky porušení MHP

Porušení MHP má nejen závažné humanitární důsledky, ale i právní. Válečné zločiny jsou stíhány Mezinárodním trestním soudem (ICC) a dalšími mezinárodními tribunály, které se specializují na stíhání těchto zločinů. Mezi známé případy patří stíhání bývalých představitelů Jugoslávie a Rwandy za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Tyto činy jsou definovány ve Ženevských úmluvách a jejich Dodatkových protokolech. (International Committee of the Red Cross, 2024)

Mechanismy prosazování odpovědnosti

K vymáhání odpovědnosti za porušování MHP dochází prostřednictvím národních a mezinárodních právních rámců. Mezinárodní trestní tribunály, jako je Mezinárodní trestní soud nebo tribunály pro bývalou Jugoslávii a Rwandu, mají pravomoc stíhat osoby obviněné z válečných zločinů. Důležitou roli hraje i Červený kříž, který monitoruje dodržování pravidel války a poskytuje pomoc obětem konfliktů. (International Committee of the Red Cross, c2024)

3 DÍLČÍ ZÁVĚR

Odraz MHP ve filmu a literatuře představuje jedinečný způsob, jakým jsou pravidla a zásady MHP zprostředkovávány široké veřejnosti prostřednictvím uměleckých děl. Tato média umožňují divákům a čtenářům prožít a pochopit komplexní právní a etické otázky spojené s ozbrojenými konflikty skrze osobní příběhy a emocionální narativy.

Filmy a literární díla často zobrazují situace, kde jsou porušována pravidla MHP, například útoky na civilní obyvatelstvo, mučení zajatců nebo ničení chráněných objektů. Tímto způsobem upozorňují na důsledky nedodržování těchto pravidel a vyvolávají diskusi o morálních a právních aspektech války. Například ve filmu "13 hodin: Tajní vojáci z Benghází" jsou diváci svědky chaosu a násilí během útoku na americkou diplomatickou misi, což poukazuje na složitost a nejednoznačnost situací, kde jsou pravidla MHP často porušována.

Literatura, jako například kniha "Americký sniper" od Chrise Kylea, poskytuje osobní pohled na válku a dilemata, kterým čelí vojáci v bojových situacích. Tyto příběhy umožňují čtenářům lépe pochopit psychologické a etické výzvy spojené s vedením války a aplikací MHP v praxi.

Umělecká díla tak slouží nejen jako prostředek pro zábavu, ale také jako nástroj pro vzdělávání a zvyšování povědomí o důležitosti mezinárodního humanitárního práva. Prostřednictvím emocionálně silných příběhů mohou diváci a čtenáři lépe porozumět významu ochrany civilistů, pravidlům vedení bojových operací a důsledkům jejich porušování.

Tímto způsobem film a literatura přispívají k šíření a upevňování hodnot MHP ve společnosti, podporují diskusi o etice války a mohou inspirovat k většímu respektu k lidským právům i v těch nejextrémnějších situacích. (Bílková, 2015)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VYBRANÁ FILMOVÁ A LITERÁRNÍ DÍLA A PROBLEMATIKA MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA

Ačkoliv si to člověk možná ani neuvědomuje, je vysoce pravděpodobné, že se s problematikou MHP setkal, aniž by o tom věděl. Tato problematika je často zachycována ve filmech a literární tvorbě, především tedy v dílech, které se zaměřují na různé ozbrojené konflikty. Zobrazení MHP ve filmu a literatuře je však komplexní a nejde do hloubky. Není například vysvětleno, k jakému porušení MHP došlo a divák či čtenář má pouze rámcovou představu o této problematice. Tato kapitola zachycuje díla s konkrétními scénami či částmi, ve kterých dochází k porušení mezinárodního práva.

4.1 Ochrana civilního obyvatelstva

Ochrana civilního obyvatelstva by měla být jedním ze základních kamenů ozbrojeného konfliktu. Bojující strany by měli rozlišovat své útoky a ty by neměly zasahovat osoby neúčastnící se boje, tzv. nekombatanty.

4.1.1 Filmová tvorba

13 hodin: Tajní vojáci z Bengháží

Režie: Michael Bay

Příběh sleduje šest kontraktorů, kteří chrání americkou ambasádu v libyjském Bengháží po útoku radikálních islamistů, který se odehrává během 11. výročí útoku na Světové obchodní centrum v New Yorku. (ČSFD.cz, 2016)

Během útoku na konzulát, kde se mimo jiné nacházel americký velvyslanec v Libyi, útočníci z Ansar aš-Šaría vykazovali značné známky agrese vůči americkému národu. Tento útok zaznamená skupina kontraktorů, kteří konzulátu i přes zákaz vyrazí na pomoc. Útočníci zaútočili ve vysokém počtu a jejich motivací bylo co nejvíce uškodit americkému národu. Jelikož byla část konzulátu zabezpečena mřížemi, ukryl se zde americký velvyslanec se svým osobním ochráncem. Teroristé se po neúspěšném pokusu proniknutí k velvyslanci rozhodnou konzulát zapálit. Kvůli ohni a kouři zemřel americký velvyslanec a IT technik. Tyto osoby měli statut civilisty, tudíž došlo k porušení MHP. (13 hodin: Tajní vojáci z Bengháží, film).

Obrázek 1 Členové ochranného týmu

(Zdroj: Paramount Pictures)

Prameny MHP: IV. Ženevská úmluva, čl. 3, odstavec 1 bodu a) – Zákaz útoků na život a zdraví, zejména vraždu ve všech formách, zmrzačení, kruté nakládání, mučení a trýznění civilních osob (Dittrichová a Jukl, 2017)

4.1.2 Literární tvorba

Americký sniper (2012)

Autor: Chris Kyle, Scott McEwen, Jim DeFelice

V letech 1999 až 2009 se Chris Kyle, člen amerického námořního týmu SEAL, stal nejúspěšnějším odstřelovačem v historii USA. Nepřátelé ho nazývali „Dábel“, jeho spolubojovníci ze SEALu ho považovali za „Legendu“. Tato autobiografie poutavě popisuje jeho bojové zkušenosti během misí a patří mezi nejdůležitější válečné memoáry všech dob. Nabízí osobní pohled na vojákův život, od výcviku až po jednotlivá nasazení a následná traumata způsobená válkou. (Databáze knih, 2016)

Hned ze začátku knihy je popsána situace z března 2003, která se odehrála v okolí Násiríje v Iráku. Chris Kyle zde měl za úkol, jakožto odstřelovač, dohlížet na bezpečnost příslušníků americké námořní pěchoty (tzv. mariňáků) při postupu městem. Z vyvýšené pozice pozoroval okolí a všiml si ženy, která padesát metrů od něj vyšla z domu se svým dítětem. Při pohledu přes zaměřovač si všiml, že žena zpod šatů vytáhla čínský granát a tím

se stala komбатantem. Na rozkaz jeho velitele se rozhodl vystřelit a tuto hrozbu zneškodnit. Granát spadl na zem a posléze vybuchl. Podle slov Kylea to bylo poprvé a jedinkrát co během války v Iráku zabil někoho jiného než bojovníka mužského pohlaví. (Kyle et al., 2021)

Prameny MHP:

IV. Ženevská úmluva, čl. 3, odstavec 1 bodu a) – Zákaz útoků na život a zdraví, zejména vraždu ve všech formách, zmrzačení, kruté nakládání, mučení a trýznění civilních osob

I. Dodatkový protokol, čl. 44, odst. 3 – Povinnost komбатantů odlišit se od civilního obyvatelstva (Dittrichová a Jukl, 2017)

4.2 Ochrana válečných zajatců a raněných vojáků

Během ozbrojených konfliktů může s vysokou pravděpodobností dojít k zajetí nebo zranění osob účastnících se boje, ale i civilistů. I tato problematika je však zahrnuta v rámci MHP a má tedy určitá pravidla.

4.2.1 Filmová tvorba

6 DAYS (2017)

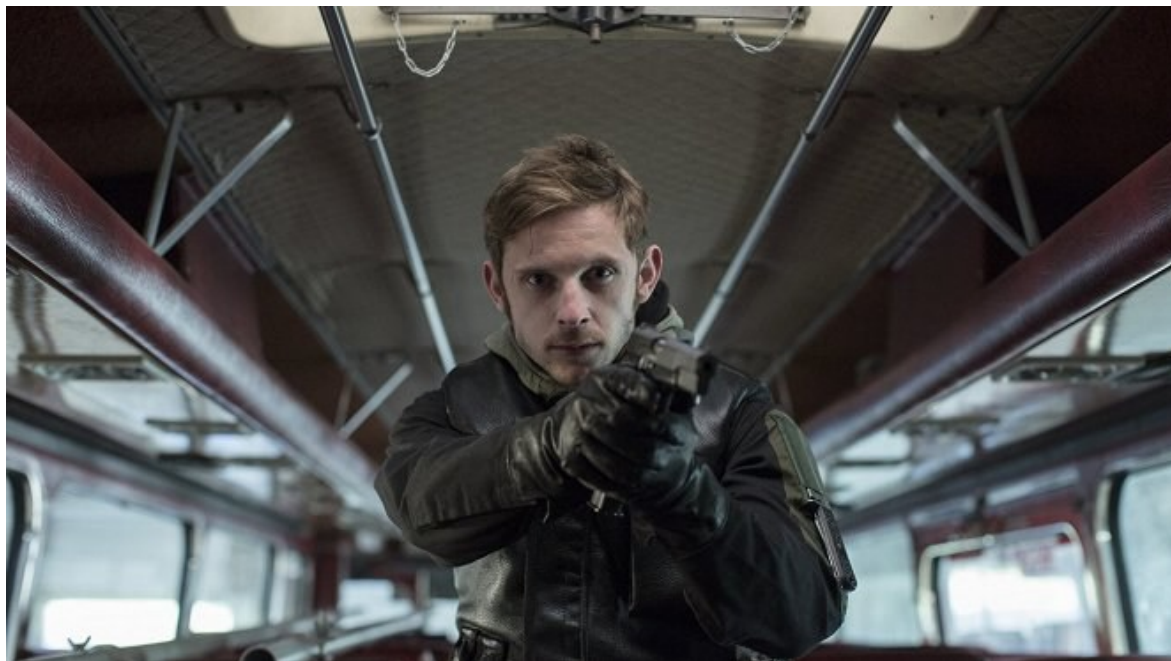
Režie: Toa Fraser

Od 30. dubna do 5. května 1980 obsadilo iránské velvyslanectví v Londýně šest ozbrojených teroristů, kteří zajali 26 rukojmích. Anglická vláda pod vedením tehdejší premiérky Margaret Thatcherové chtěla situaci řešit razantně a učinit z útočníků odstrašující příklad. Po šesti dnech neúspěšného vyjednávání vedeného Maxem Vernonem se vláda rozhodla zasáhnout a vyslat na osvobození rukojmích speciální jednotky SAS (Special Air Service). Začal boj o každou vteřinu a o každého rukojmího, který vyvrcholil v jednu z nejúspěšnějších protiteroristických akcí speciálních jednotek v historii. (ČSFD.cz, n.d.)

Ve filmu 6 Days skupina ozbrojených teroristů vtrhne na iránské velvyslanectví v Londýně a vezme 26 rukojmích, požadujíc propuštění vězňů z iránské provincie Chúzistán. Britská policie se snaží vyjednávat, zatímco speciální jednotka SAS se připravuje na možný zásah. Napětí roste, když teroristé hrozí popravou rukojmích, a nakonec skutečně zavraždí tiskového ataše Abbáse Lavásáního a jeho tělo vyhodí před budovu. Tato eskalace vede britskou vládu k rozhodnutí ukončit obléhání silou. SAS provede bleskový útok, při němž zlikviduje pět z šesti teroristů a posledního zajme. Zbytek rukojmích je úspěšně

osvobozen, většina z nich bez zranění, čímž operace končí jako úspěšná, i když dramatická a krvavá akce. K porušení MHP dochází ve dvou případech. Jak kvůli zadržení rukojmích, tak i zabití jednoho z nich. (6 Days, film).

Obrázek 2 Film 6 Days

(Zdroj: Transmission Films)

Prameny MHP:

IV. Ženevská úmluva, čl. 3, odst. 1 bodu a) - Zákaz útoků na život a zdraví, zejména vraždu ve všech formách, zmrzačení, kruté nakládání, mučení a trýznění civilních osob

IV. Ženevská úmluva, čl. 3, odst. 1 bodu b) – Zákaz braní rukojmí osob, které se neúčastní na nepřátelství (Dittrichová a Jukl, 2017)

4.2.2 Literární tvorba

Nezlomný (2015)

Autor: Laura Hillenbrand

Louis Zamperini, syn italských emigrantů, vyrůstal jako problémový chlapec, ale běhání mu změnilo život. Z rváče se stal talentovaný atlet a v roce 1936 závodil na olympiádě v Berlíně. Jeho sportovní kariéru však přerušila válka – narukoval k americkému letectvu a jako bombometčík přežil pád letadla do Tichého oceánu. Spolu se dvěma druhy strávil přes 40 dní na moři, bojoval s hladem, žízní, žraloky i nepřátelskými letouny, než padl do

japonského zajetí. Dva roky trpěl v brutálních zajateckých táborech, kde čelil hladu, násilí a nelidskému zacházení. Po návratu domů ho pronásledovaly válečné vzpomínky a utápěl se v alkoholu, dokud nenašel sílu k odpuštění. Laura Hillenbrandová v jeho příběhu mistrně zachytila sílu lidské odolnosti a proměnila historická fakta v poutavé svědectví o nezlomnosti ducha. (Databáze knih, n.d.)

V knize *Nezlomný* je Louis Zamperini zajat japonským námořnictvem po 47 dnech strávených na moři a převezen na atol Kwajalein, přezdívaný „Ostrov popraviště“, kde čelí hladu, izolaci a mučení. Následně je přemístěn do tajného zajateckého tábora Ofuna, kde Japonci drží významné vězně a podrobují je brutálním výslechům. Později ho transportují do tábora Omori poblíž Tokia, kde se stává obětí sadistického dozorce Mucuhira Watanabeho, přezdívaného Pták, který ho opakovaně týrá. S blížícím se koncem války je Zamperini přesunut do tábora Naoecu, kde musí pracovat v extrémních podmínkách a trpí neustálým fyzickým i psychickým týráním. Po kapitulaci Japonska v srpnu 1945 je konečně osvobozen a vrací se domů, fyzicky vyčerpaný, ale nezlomený, s hlubokými jizvami na těle i duši. (Hillenbrand, 2015)

Prameny MHP:

III. Ženevská úmluva, část II, čl. 13, 14, 16 – S válečnými zajatci se vždy musí zacházet lidsky. Žádný zajatec nesmí být podroben tělesnému zmrzačení. Váleční zajatci musí být vždy chráněni před každým násilným činem nebo zastrašováním, urážkami a před zvědavostí obecnosti. Represálie proti nim jsou zakázány (Lidské zacházení s válečnými zajatci Zákaz represálií, čl. 13)

Váleční zajatci mají právo, aby bylo za všech okolností šetřeno jejich osobnosti a cti. (Respektování osobnosti válečných zajatců, čl. 14)

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, musí se všemi zacházet stejným způsobem, bez nepříznivého rozlišování z důvodu rasy, národnosti, náboženství, atd. (Zásada rovného zacházení, čl. 16) (Dittrichová a Jukl, 2017)

4.3 Ochrana kulturních památek

Kulturní památky jsou neoddělitelnou součástí historické paměti a identity národů. Mohou pro obyvatelstvo představovat symbol národní hrdosti, ale také pocit bezpečí a nedotknutelnosti.

Slzy slunce (2003)

Režie: Antoine Fuqua

Když v Nigérii dojde k pádu demokratického režimu a moc přebírá brutální vojenský diktátor, je zkušený marínák A. K. Waters vyslán na misi, která se na první pohled zdá být jednoduchá – evakuovat lékařku humanitární organizace „Lékaři bez hranic“, Dr. Lenu Kendricks, působící v odlehlé vesnici zmítané občanskou válkou. Ta však odmítá odejít bez místních obyvatel, o které pečuje. Waters a jeho jednotka se tak ocitají před morálním dilematem – buď zachránit pouze lékařku, nebo se vydat na nebezpečnou cestu džunglí i s civilisty, kteří by jinak čelili téměř jisté smrti z rukou postupujících rebelů. Jejich rozhodnutí podstoupit tuto cestu klade otázku, nakolik může být život jednotlivce nadřazen osudu mnoha dalších – a jakou cenu má morální odpovědnost v kontextu války. (ČSFD.cz, n.d.)

Jedním z klíčových momentů filmu je scéna, kdy je napadena a vypálena misie, kde se civilisté ukrývali – kostel a přilehlé budovy, jeptišky, kněží a uprchlíci jsou zabiti. Tato scéna zobrazuje zničení kulturně-náboženského objektu, který byl chráněn jak z hlediska své civilní povahy, tak náboženského významu. (Slzy slunce, film)

Obrázek 3 A. K. Waters a Dr. Lena Kendricks

(Zdroj: Columbia Pictures)

Prameny MHP:

I. Dodatkový protokol, čl. 53, bod a) – V rámci ochrany kulturních statků a míst pro konání bohoslužeb je zakázáno provádět jakékoliv nepřátelské činy namířené proti historickým památkám, uměleckým cílům nebo místům pro konání bohoslužeb, které jsou kulturním nebo duchovním dědictvím národů.

Zásada rozlišování mezi civilními objekty a vojenskými cíli. (Dittrichová a Jukl, 2017)

4.3.1 Literární tvorba

Jsou světla, která nevidíme (2014)

Autor: Anthony Doerr

Marie-Laure žije se svým otcem v Paříži poblíž Muzea přírodní historie, kde její otec spravuje tisíce zámků v budově. Když byla Marie-Laure ve věku šesti let, oslepne, a její otec jí postaví detailní model jejich čtvrti, aby se mohla naučit orientovat a najít cestu domů. O šest let později, když Paříž obsadí nacisté, prchají otec a dcera do opevněného městečka Saint-Malo, kde žije Mariin samotářský prastrýc ve vysokém domě u moře. Společně si odvázejí nejvzácnější, ale i nejnebezpečnější klenot z muzejní sbírky. (Databáze knih, n.d.)

V knize se dozvídáme o systematickém ničení historických měst, včetně města Saint-Malo, které mělo velkou kulturní hodnotu a bylo bombardováno spojeneckými silami. Tyto útoky na město a jeho kulturní památky, včetně historických budov a muzeí, jsou příkladem porušení tohoto článku. Mnohé kulturní objekty byly zničeny, přestože nesloužily vojenským účelům. (Doerr, 2015)

Prameny MHP:

I. Dodatkový protokol, čl. 53 – V rámci ochrany kulturních statků a míst pro konání bohoslužeb je zakázáno provádět jakékoliv nepřátelské činy namířené proti historickým památkám, uměleckým cílům nebo místům pro konání bohoslužeb, které jsou kulturním nebo duchovním dědictvím národů.

I. Dodatkový protokol, čl. 52 – Na základě ochrany civilního obyvatelstva požívají všechny civilní osoby všeobecné ochrany proti nebezpečím vznikajícím v důsledku vojenských operací.

I. Dodatkový protokol, čl. 48 – Základním pravidlem části o civilním obyvatelstvu je, že k zajištění respektování a ochrany civilního obyvatelstva a objektů civilního rázu budou strany v konfliktu vždy činit rozdíl mezi civilním obyvatelstvem a kombatanty a mezi objekty civilního rázu a vojenskými objekty a v souladu s tím povedou své operace pouze proti vojenským objektům. (Dittrichová a Jukl, 2017)

5 VLIV ZOBRAZENÍ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA VE FILMOVÉ A LITERÁRNÍ TVORBĚ NA VEŘEJNÉ POVĚDOMÍ A JEHO DISEMINACI

Tato kapitola je založena na autorské analytické interpretaci vybraných filmových a literárních děl, které tematizují aspekty mezinárodního humanitárního práva. Pomocí případových analýz jsou tato díla zkoumána z hlediska jejich informačního, vzdělávacího a emocionálního potenciálu. Jednotlivé kapitoly se zaměřují na to, jakým způsobem tato tvorba ovlivňuje veřejné mínění, jaké výzvy přináší její zpracování, a jak může být efektivně využita k diseminaci principů MHP ve společnosti.

5.1 Vzdělávací a informační role filmové a literární tvorby

Filmová a literární tvorba představuje významný nástroj nejen pro kulturní zpracování válečných událostí, ale také pro přibližování komplexních témat, jako je MHP, široké veřejnosti. Ve společnosti, kde právní problematika často zůstává doménou odborníků, mohou právě populární média sehrát zásadní roli při zprostředkování základních principů a hodnot, které MHP chrání. Tato kapitola se zabývá tím, jak díla informují diváka či čtenáře o MHP, a jaké aspekty této problematiky dokáží zprostředkovat edukativní formou.

Případová analýza: 13 hodin: Tajní vojáci z Benghází

Příběh a hlavní spojnice tohoto filmu s MHP, již byli zmíněny v jedné z předchozích kapitol. Při pozorování tohoto díla však lze vypožorovat několik momentů, které mají významný edukativní potenciál z hlediska MHP:

- **Ochrana civilního obyvatelstva:** Film opakovaně zobrazuje snahu obránců rozlišovat mezi ozbrojenými útočníky a neozbrojenými civilisty. Například ve scénách, kde obránci váhají, zda zahájit palbu, protože si nejsou jisti identitou přicházejících osob, je možné rozpoznat praktické uplatnění principu rozlišení – jednoho ze základních pravidel MHP.
- **Zásahy vůči zdravotnickým strukturám a kulturním objektům:** I když v tomto konkrétním filmu nejsou tyto otázky středobodem dění, prostředí diplomatických budov a implicitní snaha o jejich ochranu naráží na myšlenku zvláštní ochrany určitých míst v době konfliktu.

- **Neformální status bojujících osob:** Postavy hlavních hrdinů nejednají jako regulérní ozbrojené síly, což přináší otázky kolem **statutu komбатantů a osob chráněných**, které jsou klíčové pro pochopení aplikace MHP na nestátní aktéry nebo žoldnéře. (13 hodin: Tajní vojáci z Benghází, film).

Na základě analýzy lze říci, že film *13 hodin* má **vysoký potenciál** pro zprostředkování určitých základních idejí mezinárodního humanitárního práva laickému publiku. Nečiní tak prostřednictvím explicitního výkladu norem, ale skrze dramatické situace, které se k těmto normám vztahují. Emočně silné scény napětí, nejistoty a obrany neozbrojených osob mohou podnítit u diváka zájem o hlubší pochopení právního rámce, který má podobné situace regulovat.

Případová analýza: Americký sniper

Kniha představuje osobní pohled elitního odstřelovače amerického námořnictva, který působil během válečných operací v Iráku. Jedním z klíčových témat celé knihy je rozeznání nepřítele v civilním prostředí – téma, které je z hlediska MHP naprosto zásadní.

Prvky s edukačním potenciálem:

- **Rozlišování mezi civilisty a bojujícími osobami:** Chris Kyle opakovaně popisuje situace, kdy musel v krátkém čase vyhodnotit, zda má osoba před sebou zbraň, nebo jen podezřelý předmět. Tyto scény jsou konkrétní ilustrací principu **rozlišení a proporcionality** – tedy dvou základních zásad MHP, které určují, kdo smí být cílem útoku.
- **Etické dilema při střelbě na děti a ženy:** V několika pasážích autor reflektuje svou zkušenost s tím, že i ženy a děti byly využívány k vedení útoků, např. nesly výbušniny. Tyto situace poukazují na složitost aplikace MHP v asymetrických konfliktech, kde hranice mezi civilním a vojenským cílem může být záměrně zamlžena.
- **Postoj ke „cti boje“ a k nepříтели:** Kniha zároveň ukazuje určité limity při vnímání protivníka jako „ne-lidského“. Tento prvek je důležitý z hlediska humanitárního rozměru MHP, který zdůrazňuje ochranu lidské důstojnosti všech zúčastněných – včetně nepřátel, pokud jsou zneškodněni nebo zraněni. (Kyle et al., 2021)

Na základě analýzy knihy Americký sniper lze konstatovat, že i když text neplní edukativní roli v přímém právním smyslu, nabízí autentické svědectví o bojových rozhodnutích, která mají právní i morální rozměr. Jako nástroj pro diseminaci povědomí o MHP je však účinný pouze tehdy, pokud je čtenář schopen kriticky interpretovat vyprávění a zasadit jej do širšího právního rámce. Bez toho hrozí riziko zkreslení a zjednodušení právních zásad, které jsou pro MHP zásadní.

Filmová a literární tvorba může účinně přiblížit principy mezinárodního humanitárního práva širší veřejnosti, a to zejména skrze realistické situace a morální dilemata. Analýzy filmu 13 hodin a knihy Americký sniper ukázaly, že i bez právního jazyka mohou tato díla zprostředkovat klíčové myšlenky, jako je ochrana civilistů nebo rozlišování mezi bojujícími a neozbrojenými osobami. Jejich dopad na informovanost je však omezený, pokud nejsou doplněny o odborný kontext nebo kritickou reflexi.

5.2 Formování veřejného mínění a etických postojů

Film a literatura mají silný vliv na formování veřejného mínění a etických postojů, přičemž jejich účinky se liší v závislosti na mediálním formátu. Tato kapitola je zaměřena na to, jak oba tyto formáty přispívají k pochopení mezinárodního humanitárního práva MHP a války jako takové.

Analýza vlivu filmů na veřejné mínění a etické postoje:

Filmová tvorba, zejména válečné a akční filmy, má silnou schopnost emocionálně rezonovat s divákem. Skrze vizuální obraz a dramatické momenty jsou diváci vystaveni intenzivním situacím, které kladou otázky týkající se etiky a rozhodování ve válečných podmínkách. Filmy mají tendenci zobrazovat konflikt ve vysoce zjednodušených nebo polarizovaných rámcích – hrdinové a padouši, „dobří“ a „špatní“. Tento styl vyprávění může vést k morálnímu zjednodušení, kdy se divák snadno identifikuje s jednou stranou a vnímá válku jako černobílé dilema.

Filmy často využívají emoční apel, aby podnítily diváka k tomu, aby soucítit s oběťmi konfliktu, nebo naopak oslavovaly vojenské hrdiny. To může formovat veřejné mínění o tom, jakým způsobem by měla být válka vedena, jaké etické hodnoty by měly být v konfliktu zachovány a jaký postoj by měl mít stát vůči ochraně civilistů. Avšak pokud jsou

filmy neobjektivní nebo jednostranné, mohou vést ke konsolidaci stereotypů a zjednodušenému pohledu na komplexní mezinárodní problémy.

Analýza vlivu knih na veřejné mínění a etické postoje:

Literatura, zejména válečné romány nebo autobiografie, může nabídnout hlubší a komplexnější pohled na válečné konflikty, protože umožňuje autorům vyjádřit osobní a emocionální prožitky postav, které se nacházejí v extrémních situacích. Knihy mají prostor pro podrobné psychologické vykreslení postav a jejich morálních dilemat, což umožňuje čtenářům získat detailnější pohled na etické otázky spojené s válkou a použitím síly. Takové příběhy mohou podporovat reflexi o lidskosti a zásadách MHP, jako je ochrana civilního obyvatelstva, proporcionalita a rozlišování mezi vojenskými cíli a civilními objekty.

Na druhou stranu knihy mohou mít dlouhodobější vliv na formování veřejného mínění, protože umožňují čtenářům se více zamyslet nad tématem a přemýšlet o něm v kontextu širších otázek. Literatura se zaměřuje více na osobní a etické rozhodnutí, čímž vybízí k hlubší introspekci a kritickému zkoumání vlastních postojů vůči válce a právním normám, které ji regulují. Nicméně, pokud jsou knihy psány jednostranně, mohou opět posilovat určité ideologické narativy nebo zjednodušovat složité otázky mezinárodního humanitárního práva.

Filmy a knihy mají zásadní vliv na formování veřejného mínění a etických postojů k válce a mezinárodnímu humanitárnímu právu. Filmy, díky své vizuální a emocionální síle, mohou okamžitě ovlivnit názory veřejnosti, avšak jejich efekt může být povrchní, pokud nejsou doprovázeny širším kontextem. Naopak, knihy poskytují hlubší prostor pro reflexi a analýzu, ale mohou vyžadovat více času na zpracování informací a utváření postojů. Oba formáty však mohou vést k kritickému přehodnocení etických hodnot a povzbudit veřejnost k hlubší diskusi o úloze mezinárodního humanitárního práva ve válce.

5.3 Výzvy a rizika při zobrazování mezinárodního humanitárního práva

Při zobrazování mezinárodního humanitárního práva MHP ve filmové a literární tvorbě existují různé výzvy a rizika, které mohou ovlivnit přesnost a efektivitu diseminace těchto právních principů. I když filmy a knihy mohou sloužit jako nástroje pro šíření povědomí o MHP, jejich schopnost správně interpretovat a prezentovat složité právní normy a etické

otázky je omezená. V této kapitole se zaměřím na hlavní výzvy a rizika spojená s tímto zobrazováním.

1. Zjednodušení složitých právních principů

Jedním z největších problémů při zobrazování MHP v populární kultuře je zjednodušení komplexních právních otázek. Vzhledem k časovým omezením a dramatickému zaměření filmů a knih často dochází k redukci složitých právních konceptů na základní, černobílé dilema. Mnohá díla se soustředí na intenzivní akční momenty nebo morální rozhodnutí jednotlivých postav, což může vést k vynechání podstatných právních nuancí.

Například princip proporcionality, který je klíčovým prvkem MHP, bývá v populární kultuře zobrazován pouze v extrémních situacích, aniž by bylo vysvětleno, jak se tento princip aplikuje v reálných konfliktech, kde jsou vyváženy různé humanitární a vojenské zájmy.

2. Jednostranné nebo zkreslené zobrazení konfliktů

Další výzvou je jednostranné nebo zkreslené zobrazení válečných konfliktů. Filmové a literární příběhy jsou často psány z perspektivy jedné strany konfliktu, což může vést k neúplnému pochopení dynamiky války. Tato jednostrannost může posílit stereotypy o „dobrých“ a „špatných“ stranách a ignorovat komplexní realitu mezinárodního humanitárního práva, které chrání všechny strany konfliktu, včetně zneškodněných nepřátel a civilistů. Zobrazení bojů jako absolutního dobra proti absolutnímu zlu může zamlžit principy neutrality a nestrannosti, které jsou základem pro mezinárodní humanitární právo, a zjednodušit chápání toho, co je v konfliktech legální a etické.

2. Komericializace a senzacechtivost

Mnohá díla, zejména filmy, jsou vytvořena s cílem přitáhnout širokou veřejnost, což může vést k komercializaci tématu války. V tomto procesu mohou být zásady MHP ignorovány nebo zlehčovány ve prospěch akčních scén, násilí a dramatických momentů. Tento přístup, i když může zvýšit atraktivitu díla pro diváky, snižuje edukativní hodnotu a může vést k nesprávným představám o skutečném fungování mezinárodního humanitárního práva v praxi.

4. Nedostatečná právní a historická kontextualizace

Zobrazení MHP v populární kultuře může být omezeno tím, že není vždy poskytován potřebný právní a historický kontext. Konflikty, které jsou zobrazeny ve filmech a knihách, jsou často prezentovány bez přihlédnutí k širší historii konfliktů, roli mezinárodních organizací (např. OSN, Červený kříž) nebo diplomatických procesů, které jsou klíčové pro pochopení MHP. To může divákům nebo čtenářům zabránit v plném porozumění tomu, jak MHP funguje v reálných konfliktech.

5. Riskování zkresleného pohledu na válečné činy

Další výzvou je možnost zkresleného pohledu na válečné činy a jejich důsledky. Některé filmy nebo knihy mohou vyzdvihovat vojenské akce, které nejsou v souladu s MHP, a vytvářet tak dojem, že některé neetické praktiky, jako jsou například útoky na civilisty nebo použití zakázaných zbraní, jsou akceptovatelné. Tento druh romantizace nebo ospravedlnění násilí může vést k nepochopení toho, co vše MHP chrání a jaké jsou jeho meze.

Zobrazování mezinárodního humanitárního práva v populární kultuře je náročné a zahrnuje celou řadu výzev. I když tato díla mohou být efektivní při vytváření povědomí o základních etických otázkách války a lidských práv, jejich schopnost přesně a komplexně vykreslit principy MHP je omezená. Zjednodušení právních a etických dilemat, zkreslené nebo jednostranné zobrazení konfliktů, a komercializace tématu války mohou vést k nesprávnému pochopení reálných právních problémů. Aby se zajistil správný přenos informací, je nezbytné, aby byla tato díla doprovázena vhodným kontextem a kritickým pohledem.

5.4 Strategie pro efektivní diseminaci a zvýšení povědomí o problematice mezinárodního humanitárního práva

Filmy a knihy mají významný potenciál pro šíření informací o MHP a pro formování veřejného mínění. Díky své schopnosti oslovit široké publikum a přinášet komplexní témata do snadno stravitelné formy mohou efektivně zvyšovat povědomí o důležitých otázkách

týkajících se lidských práv, etiky války a ochrany civilistů. Tento typ diseminace je velmi účinný, protože filmy a knihy jsou nejen zábavné, ale zároveň mohou vyvolat hlubší zamyšlení nad právními a etickými normami, které upravují válečné konflikty. V následujících návrzích se zaměřím na konkrétní způsoby, jak mohou filmy a knihy přispět k efektivní diseminaci MHP.

1. Vytváření edukativních filmů a knih zaměřených na MHP

Jedním z nejefektivnějších způsobů, jak přispět k diseminaci MHP, je vytváření specializovaných edukativních filmů a knih, které by se přímo zabývaly principy mezinárodního humanitárního práva. Tato díla by mohla mít formu dokumentárních filmů, románů, nebo i fiktivních příběhů, které by kladly důraz na konkrétní právní normy. Některé konkrétní kroky zahrnují:

- **Dokumentární filmy:** Filmové produkce zaměřené na skutečné válečné konflikty a jejich porušování MHP mohou ukázat veřejnosti, jak v praxi vypadá porušování právních zásad, jako je ochrana civilistů, zákaz mučení nebo zajištění spravedlivého procesu.
- **Fikce s edukativním podtextem:** I když jsou příběhy často zjednodušené, fikce může sloužit jako nástroj pro vysvětlení složitějších právních otázek. Film nebo kniha, která zobrazuje hrdiny čelícími válečným dilematům v souladu s principy MHP, může pomoci divákům či čtenářům pochopit, jak se tyto normy uplatňují v krizových situacích.
- **Vytváření příběhů o skutečných hrdinech:** Využití příběhů skutečných lidí, kteří v rámci válek a konfliktů chránili lidská práva nebo usilovali o prosazení MHP, může inspirovat a motivovat k dalšímu vzdělávání.

2. Filmy a knihy jako nástroj pro vytváření empatického přístupu k obětem konfliktů

Filmy a knihy mohou využít emočního apelu, aby pomohly veřejnosti lépe pochopit lidskou stránku válečných konfliktů. Zobrazení konkrétních obětí a traumatizovaných jednotlivců pomáhá divákům a čtenářům identifikovat se s oběťmi, čímž dochází k posílení empatie a porozumění pro ochranu lidských práv. Některé konkrétní návrhy:

- **Vytvoření postav, které zažívají válečné hrůzy:** Zobrazení jednotlivců, kteří jsou přímo postiženi porušováním MHP, jako jsou rodiny zasažené bombardováním, uprchlíci nebo civilisté zasažení válečnými zločiny, může pomoci divákům a čtenářům pochopit lidskou cenu neaplikování mezinárodního humanitárního práva.
- **Vyzdvihování ochrany civilistů:** Příběhy, které se zaměřují na ochranu civilistů a zajištění jejich bezpečnosti během konfliktu, mohou mít silný dopad na veřejnost a motivovat k podpoře úsilí o zajištění mezinárodních ochranných mechanismů.

3. Podpora spolupráce mezi tvůrci a odborníky na MHP

Pro vytvoření autentických a informovaných děl, které přesně reflektují principy MHP, je klíčová **spolupráce mezi filmovými tvůrci, autory a odborníky na mezinárodní humanitární právo**. Odborníci mohou poskytnout poradenství a pomoci zajistit, že zobrazené situace odpovídají realitě mezinárodního práva, a to nejen z právního, ale i etického hlediska. Některé návrhy pro tuto spolupráci:

- **Konzultace s právníky a odborníky:** Tvorba filmů a knih ve spolupráci s právníky specializujícími se na MHP může výrazně přispět k přesnosti a autentičnosti zobrazovaných právních principů.
- **Spolupráce s mezinárodními organizacemi:** Spolupráce s organizacemi, jako je Mezinárodní výbor Červeného kříže, OSN nebo dalšími subjekty, které se zabývají výzkumem a aplikací MHP, může obohatit filmovou a literární tvorbu o reálné příběhy a zkušenosti z konfliktů, což může zvýšit jejich edukativní hodnotu.

4. Využití známých filmů a knih pro širší diskusi o MHP

Existuje řada známých filmů a knih, které mohou sloužit jako **výchozí bod pro veřejnou diskusi** o mezinárodním humanitárním právu. Využití těchto děl jako základ pro rozpravy, semináře a panelové diskuse by mohlo přispět k širší osvětě. Některé možnosti zahrnují:

- **Veřejné diskuze a debatní fóra:** Organizování veřejných debat, které vycházejí z filmů nebo knih zaměřených na MHP, může poskytnout platformu pro širší diskusi a umožnit odborníkům a veřejnosti sdílet názory.

- **Filmové festivaly a literární čtení:** Speciální filmové festivaly nebo literární akce zaměřené na válečné a humanitární téma mohou být silným nástrojem pro šíření povědomí a otevírání diskusí o důležitosti dodržování MHP.

5. Vytváření interaktivních médií a kampaní

Využití **interaktivních médií**, jako jsou online platformy, aplikace a hry, může být efektivní způsob, jak umožnit veřejnosti pochopit složité aspekty MHP. Vytváření interaktivních filmů, knih nebo her, které simulují rozhodování v konfliktních situacích podle pravidel MHP, může pomoci:

- **Simulace válečných situací:** Interaktivní filmy nebo aplikace, které umožní uživatelům rozhodovat se o právních otázkách během konfliktů, mohou pomoci uživatelům lépe porozumět principům MHP.
- **Kampaně s použitím virálních videí:** Vytvoření krátkých videí, která jsou zaměřena na konkrétní aspekty MHP a jejich porušování, může být efektivní způsob, jak oslovit široké publikum, zvláště na sociálních sítích.

Zvýšení povědomí o mezinárodním humanitárním právu prostřednictvím filmů a knih je účinným nástrojem pro dosažení širšího pochopení a aplikace těchto právních principů. Tvorba edukativních děl, spolupráce s odborníky na MHP a využívání známých filmů a knih jako nástroje pro veřejné diskuze jsou klíčovými kroky, jak tuto problematiku efektivně komunikovat a zvyšovat její veřejnou viditelnost. Využití nových technologií a interaktivních médií navíc umožňuje nové formy osvěty, které mohou mít silný dopad na porozumění a aplikaci MHP. (ChatGPT, 2025)

ZÁVĚR

Mezinárodní humanitární právo je právním i morálním pilířem ochrany lidské důstojnosti v časech války. Jeho historický vývoj, počínaje bitvou u Solferina a konče moderními dodatkovými protokoly Ženevských úmluv, ukazuje na dlouhodobou snahu mezinárodního společenství o nastolení určitých limitů, jež by i v prostředí ozbrojeného konfliktu udržely základní principy lidskosti. Tato snaha se však neodehrává pouze na poli diplomacie, práva či humanitárních operací. Důležitou roli sehrává také kultura – konkrétně film a literatura, které mají schopnost interpretovat, zprostředkovat a formovat veřejné vnímání válečných událostí a hodnot, jež MHP hájí.

Teoretická část práce ukázala, že MHP není statickým souborem pravidel, ale dynamickým právním rámcem, který se vyvíjí v reakci na nové typy konfliktů, technologický pokrok i proměny mezinárodní politiky. Jeho klíčovými principy zůstává ochrana civilistů, omezení způsobů vedení boje, humanitární přístup k raněným a odpovědnost za válečné zločiny. Neméně důležitá je však diseminace MHP – tedy jeho šíření mezi veřejnost, armádu a další aktéry. Právě zde se otevírá prostor pro využití kulturních prostředků.

Praktická část práce ukázala, že film a literatura mohou sehrát zásadní roli v popularizaci, přiblížení a někdy i kritickém zhodnocení mezinárodního humanitárního práva. Díla, která reflektují skutečné konflikty, často zprostředkovávají etické dilema, utrpení civilistů nebo absurditu násilí způsobem, který působí emotivně a podněcuje empatii. Filmy jako 13 hodin nebo knihy typu Americký sniper ukazují, jak silně může narativ ovlivnit diváka či čtenáře – ať už směrem k hlubšímu porozumění, nebo naopak ke zjednodušení komplexní problematiky.

Je však zřejmé, že kulturní ztvárnění MHP není bez rizik. Může docházet k romantizaci války, zkreslení právních principů nebo zploštění problematiky do černobílých schémat. Právě proto je důležité, aby byla tato média nejen analyzována, ale i cíleně využívána jako nástroj diseminace – a to s respektem k faktům, s vědomím právních souvislostí a s důrazem na lidskou stránku konfliktů.

Na základě provedené analýzy lze navrhnout, aby se otázka zobrazování MHP ve filmu a literatuře stala součástí širší edukace o válce, míru a právu. Spolupráce mezi humanitárními organizacemi, odborníky na právo a tvůrci obsahu může přinést citlivější, a přitom působivě

příběhy, které nejen informují, ale také inspirují k dodržování norem, jež mají chránit to nejzákladnější – lidskost.

Za přínos práce lze označit celkové přiblížení tématu MHP, ale zároveň i jeho možnosti zobrazení pomocí filmové a literární tvorby. Rozborem filmů a knih bylo znázorněno, jaký vliv mohou mít na diseminaci MHP a jaké další výzvy toto zobrazení vyvolává.

Závěrem lze říci, že MHP ve filmu a literatuře představuje významný most mezi právem a veřejností. Skrze příběhy a obrazy může být MHP uchopitelné i pro ty, kteří by se s ním jinak nikdy nesetkali. Právě v této schopnosti kultury komunikovat univerzální hodnoty i právní principy spočívá její skutečný potenciál.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAY, Micheal (režisér). 13 hodin: *Tajní vojáci z Benghází*. Film. USA: Paramount Pictures, 2016. [cit. 2025-16-4].

BÍLKOVÁ, Veronika (ed.). *Mezinárodní humanitární právo - vznik, vývoj a nové výzvy*. Praha. Univerzita Karlova, 2015. ISBN 978-80-87975-35-0. [cit. 2024-12-16].

BUGNION, F. 2004. *The International Committee of the Red Cross and the protection of war victims*. Geneva: International Committee of the Red Cross. [cit. 2024-12-14].

Columbia Pictures. *Slzy slunce*. Online, obrázek. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/70165-slzy-slunce/galerie/>. [cit. 2025-16-4].

ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ, 2023. *Národní skupina pro MHP*. [online] Dostupné z: <https://www.cervenykriz.eu/narodni-skupina-pro-mhp-1>. [cit. 2024-12-14].

ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ, c2024. *Členové Národní skupiny*. Online. ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. Oficiální stránky Českého červeného kříže. Dostupné z: <https://www.cervenykriz.eu/clenove-narodni-skupiny>. [cit. 2024-12-14].

ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ, c2024. *Kdo jsme*. Online. ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. Oficiální stránky Českého červeného kříže. Dostupné z: <https://www.cervenykriz.eu/kdo-jsme>. [cit. 2024-12-14].

ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ, c2024. *Národní skupina pro MHP*. Online. ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. Oficiální stránky Českého červeného kříže. Dostupné z: <https://www.cervenykriz.eu/narodni-skupina-pro-mhp-1>. [cit. 2024-12-14].

ČSFD.cz, 2016. *13 hodin: Tajní vojáci z Benghází*. Online. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/51848-13-hodin-tajni-vojaci-z-benghazi/prehled/>. [cit. 2025-16-4].

ČSFD.cz, n.d. *6 Days*. Online. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/447001-6-days/prehled/>. [cit. 2025-16-4].

ČSFD.cz, n.d. *Slzy slunce (2003)*. Online. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/70165-slzy-slunce/prehled/>. [cit. 2025-16-4].

DATABÁZE KNIH, 2013. *Americký sniper*. Online. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/americky-sniper-138727>. [cit. 2025-16-4].

DATABÁZE KNIH, n.d. *Jsou světla, která nevidíme*. Online Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/jsou-svetla-ktera-nevidime-247487>. [cit. 2025-16-4].

DATABÁZE KNIH, n.d. *Nezlomný*. Online. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/nezlomny-236315>. [cit. 2025-16-4].

DITRICHOVÁ, Petra a JUKL, Marek. *Základní prameny mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - VHÚ Praha, 2017. ISBN 978-80-7278-698-5. Dostupné také z: https://www.cervenyriz.eu/files/files/cz/mhp_knihovna/Prameny_MHP.pdf. [cit. 2024-12-16].

FLECK, D., 2008. *The Handbook of International Humanitarian Law*. 2nd edn. Oxford: Oxford University Press. [cit. 2024-12-14].

FRASER, Toa. (režisér). *6 Days*. Film. Spojené království / Nový Zéland: General Film Corporation, 2017. [cit. 2025-16-4].

FUQUA, Antoine (režisér). *Slzy slunce (Tears of the Sun)*. Film. USA: Columbia Pictures. 2003. [cit. 2025-16-4].

HENCKAERTS, J.-M., 2005. *Customary International Humanitarian Law*. Cambridge: Cambridge University Press. [cit. 2024-12-14].

HILLENBRAND, Laura. *Nezlomný: přežití, odhodlání, vykoupení*. Vyd. 2. Beletrie : opravdové příběhy. V Brně: Jota, 2015 ISBN 978-80-7462-794-1. [cit. 2025-16-4].

CHALÁNEK, Zdeněk, 17. 4 2025. [Komunikace s uživatelem na téma mezinárodního humanitárního práva]. Online. In: ChatGPT. Dostupné z: OpenAI, <https://chat.openai.com/> [cit. 2025-4-30].

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS, c2023. *The Obligation to Disseminate International Humanitarian Law*. Online. Dostupné z: <https://www.icrc.org>. [cit. 2024-12-10].

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS, c2024. *Customary IHL*. Online Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl>. [cit. 2024-12-10].

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS, c2024. *International Humanitarian Law: Protecting Civilians and Civilian Objects*. Online. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/international-humanitarian-law>. [cit. 2024-12-11].

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS, c2024. *International Humanitarian Law and the Enforcement of Accountability*. Online. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/international-humanitarian-law>. [cit. 2024-12-14].

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS, c2024. *The principles of international humanitarian law*. Online. Dostupné z: <https://www.icrc.org>. [cit. 2024-12-11].

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS, c2024. *Violations of International Humanitarian Law in Armed Conflicts*. Online. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/violations-international-humanitarian-law>. [cit. 2024-12-14].

INTERNATIONAL CRIMINAL COURT, c2024. *International Criminal Court: Accountability for War Crimes and Enforcement of Law*. Online. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int>. [cit. 2024-12-10].

INTERNATIONAL CRIMINAL COURT, c2024. *War Crimes and Accountability*. Online. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int>. [cit. 2024-12-14].

JUKL, Marek a BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní humanitární právo: Odpovědi na vaše otázky*. c2009. ISBN 978-80-87036-37-2. [cit. 2024-12-16].

JUKL, Marek. Mezinárodní humanitární právo. In: STRAUS, Jiří, Bruna, Eduard (ed.). *Trestně právní a kriminalistické aspekty dokazování*. Praha: VŠFS, s. 102-108, 2019. ISBN 978-80-7408-191-0. [cit. 2024-12-16].

JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy, obyčeje a zásady humanitárního práva: (stručný přehled)*. Praha: Český červený kříž, 2020 ISBN 978-80-87729-31-1. [cit. 2024-12-16].

KYLE, Chris; MCEWEN, Scott a DEFELICE, Jim. *Americký sniper: autobiografie nejúspěšnějšího odstřelovače amerických dějin*. 5. vydání. V Brně: CPress, 2021 ISBN 978-80-264-3677-5. [cit. 2025-16-4].

MARTÍNEK, Radomír, 2018. *Historie a současnost porušování mezinárodního humanitárního práva při válečných konfliktech*. Bakalářská práce. Praha: Vysoká škola CEVRO Institut. [cit. 2024-12-16].

MULINEN, Frédéric de. *Příručka práva ozbrojeného konfliktu pro ozbrojené síly*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha s Českým červeným křížem, 2017. ISBN 978-80-7278-692-3. [cit. 2024-12-16].

NATIONAL WWI MUSEUM AND MEMORIAL, c2023. *Hague Conventions: International Law and the Laws of War*. Online Dostupné z: <https://www.theworldwar.org/learn/haagske-umluvy>. [cit. 2024-12-10].

Paramount Pictures. *13 hodin: Tajní vojáci z Benghází*. Online, obrázek. Dostupné z: <https://cool.iprima.cz/filmy/vsechno-co-nevite-o-13-hodin>. [cit. 2025-16-4].

ŘEHÁK, David; MARTÍNEK, Bohumír a LEGIERSKÁ, Petra. *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb*. 2. rozšířené vydání. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2019. ISBN 978-80-7385-220-7. [cit. 2024-12-16].

ŠAJTAR, Jaroslav. *Krvavá jatka u Solferina pohnula lidským svědomím a vedla k založení Mezinárodního Červeného kříže*. Online. Reflex, 24.6.2019. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/historie/95768/krvava-jatka-u-solferina-pohnula-lidskym-svedomim-a-vedla-k-zalozeni-mezinarodniho-cerveneho-krize.html>. [cit. 2024-12-16].

Transmission Films. *6 Days*. Online, obrázek. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/447001-6-days/prehled/?pageFanclub=1&pageRating=834>. [cit. 2025-16-4].

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Členové ochranného týmu.....	39
Obrázek 2 Film 6 Days.....	41
Obrázek 3 A. K. Waters a Dr. Lena Kendricks.....	43

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Hlavní smlouvy MHP v časové linii **Chyba! Záložka není definována.**

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MHP Mezinárodní humanitární právo

ČČK Český červený kříž

CIHL Customary international humanitarian law (Obyčejové mezinárodní humanitární právo)

OSN Organizace spojených národů

ČR Česká republika

Čl. Článek

MVČK Mezinárodní výbor Červeného kříže

